

Sygn. akt I A Ca 623/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 grudnia 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu Wydział I Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSA Elżbieta Fijałkowska (spr.)

Sędziowie: SA Małgorzata Gulczyńska

SO Andrzej Adamczuk

Protokolant: st. sekr. sąd. Agnieszka Paulus

po rozpoznaniu w dniu 3 grudnia 2015 r. w Poznaniu

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością we W.

przeciwko **1. (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością spółki komandytowo-akcyjnej w S.; 2. (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością spółki komandytowo-akcyjnej w S..**

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 5 marca 2015 r.

sygn. akt IX Gc 1225/13,

I. Zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że

1. Uznaje, że umowa przeniesienia prawa własności nieruchomości gruntowej położonej w U., gmina O., powiat (...), województwo (...), stanowiącej działki nr (...) o obszarze 2,100 ha, dla której Sąd Rejonowy w Szamotułach, X Zamiejscowy Wydział Ksiąg Wieczystych w O. prowadzi księgę wieczystą nr (...), zawarta w dniu 29 września 2009 r. przed notariuszem D. M. w Kancelarii Notarialnej w P. przy ul. (...), rep. (...), pomiędzy A. S. prowadzącym działalność gospodarczą pod firmą Wytwórnia (...) A. S. a (...) sp. z o.o.s.k.a z siedzibą w S. jest bezskuteczna względem powoda do wartości wierzytelności powoda, stwierdzonej nakazem zapłaty w postępowaniu upominawczym z dnia 16 listopada 2009 r. wydanym przez Sąd Rejonowy w Lublinie VIII Wydział Gospodarczy, sygn. akt VIII GNc 3356/09; uznaje także, że umowa przeniesienia prawa własności opisanej wyżej nieruchomości zawarta dnia 3 marca 2010 r. przed notariuszem D. M. w Kancelarii Notarialnej w P. przy ul. (...), rep. (...), pomiędzy (...) sp. z o.o.s.k.a z siedzibą w S. a (...) sp. z o.o.s.k.a z siedzibą w S. jest bezskuteczna względem powoda, do wartości wierzytelności powoda, stwierdzonej nakazem zapłaty w postępowaniu upominawczym z dnia 16 listopada 2009 r. wydanym przez Sąd Rejonowy w Lublinie VIII Wydział Gospodarczy, sygn. akt VIII GNc 3356/09.

2. Zasądza od pozwanych na rzecz powoda kwotę 9. 209 zł. tytułem zwrotu kosztów postępowania.

I. Zasądza od pozwanych na rzecz powoda kwotę 8292 zł. tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 25 października 2013 r. **powód - (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w S.** wniesionym przeciwko **pozwany (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółce komandytowo akcyjnej w S. oraz (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółce komandytowo akcyjnej w S.** domagała się uznania, że umowa przeniesienia prawa własności nieruchomości gruntowej położonej w U., gmina O., powiat (...), województwo (...), stanowiącej działki nr (...) o obszarze 2,100 ha, dla której Sąd Rejonowy w Szamotułach X Zamiejscowy Wydział Ksiąg Wieczystych w O. prowadzi księgę wieczystą nr (...), zawartą w dniu 29 września 2009 r. przed notariuszem D. M. w Kancelarii Notarialnej w P. przy ul. (...), Rep. A (...), pomiędzy A. S. prowadzącym działalność gospodarczą pod firmą Wytwórnia (...) A. S. w (...) sp. z o.o. S.K.A. w S. jest bezskuteczna względem powoda do wartości wierzytelności powoda w kwocie 111.825 zł, stwierdzonej nakazem zapłaty w postępowaniu upominawczym z dnia 16 listopada 2009r. wydanym przez Sąd Rejonowy w Lublinie VIII Wydział Gospodarczy, sygn. akt VIII GNc 3356/09, z tym zastrzeżeniem, że pozwany (...) sp. z o.o. S.K.A. może zwolnić się od zadośćuczynienia roszczeniu powoda poprzez zapłatę na rzecz powoda kwoty 111.825 zł wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia wytoczenia powództwa do dnia zapłaty, a także uznanie, że umowa przeniesienia prawa własności wyżej opisanej nieruchomości zawarta 3 marca 2010 r. przez notariuszem D. M. w Kancelarii Notarialnej w P. przy ul. (...), Rep.(...), pomiędzy (...) sp. z o.o. S.K.A. a (...) sp. z o.o. S.K.A. jest bezskuteczna względem powoda, z tym zastrzeżeniem, że pozwany (...) sp. z o.o. S.K.A. może zwolnić się od zadośćuczynienia roszczeniu powoda poprzez zapłatę na rzecz powoda kwoty 111.825 zł wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia wytoczenia powództwa do dnia zapłaty, przy czym spełnienie niniejszego świadczenia przez jednego z pozwanych zwalnia drugiego oraz o zasądzenie od pozwanych na rzecz powoda zwrotu kosztów postępowania według norm przepisanych, w tym podwójnych kosztów zastępstwa procesowego oraz opłaty skarbowej od pełnomocnictwa w kwocie 17 zł.

Pozwani wnieśli o oddalenie powództwa oraz zasądzenie od powoda na ich rzecz kosztów postępowania według norm przepisanych.

Wyrokiem z dnia 5 marca 2015 r. Sąd Okręgowy w Poznaniu oddalił powództwo (pkt 1), zasądził od powoda na rzecz pozwanych 3.617 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (pkt 2).

Podstawą rozstrzygnięcia były następujące ustalenia i wnioski.

Od kwietnia 2008 r. powód dokonywał transakcji handlowych z A. S., prowadzącym działalność gospodarczą pod firmą Wytwórnia (...) A. S.. W ramach powyższej współpracy A. S. nie uregulował na rzecz powoda wierzytelności w wysokości 69.079,13 zł. Z uwagi na brak zapłaty, powód wystąpił przeciwko dłużnikowi z pozwem o zapłatę. W dniu 16 listopada 2009 r. Sąd Rejonowy w Lublinie wydał przeciwko A. S. nakaz zapłaty, którym zobowiązał go do zapłaty na rzecz powoda kwoty 69.079,13 zł wraz z odsetkami ustawowymi od kwot wskazanych w nakazie zapłaty i kosztami procesu.

Powyższemu tytułowi egzekucyjnemu Sąd w dniu 22 grudnia 2009 r. nadał klauzulę wykonalności. Następnie powód wszczął przeciwko A. S. postępowanie egzekucyjne, prowadzone przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Obornikach T. C.. Postępowanie to zakończyło się umorzeniem z uwagi na bezskuteczność egzekucji.

W dniu 29 września 2009 r. A. S. zawarł ze spółką (...) sp. z o.o. S.K.A. z siedzibą w S. umowę o przejęcie długu, odnowienie i przeniesienie własności nieruchomości położonej w U., gmina O., dla której Sąd Rejonowy w Szamotułach X Zamiejscowy Wydział Ksiąg Wieczystych z siedzibą w O. prowadzi księgę wieczystą pod numerem (...). Na mocy powyższej umowy A. S. przeniósł na spółkę (...) sp. z o.o. S.K.A. z siedzibą w S. powyższą nieruchomość w zamian za umorzenie jego zobowiązań względem (...) sp. z o.o. S.K.A. w S. w wysokości 4.341.151,34 zł. Spłata

wskazanej powyżej wierzytelności w kwocie 4.341.151,34 zł. zabezpieczona była hipoteką zwykłą w kwocie 4.341.151,34 zł ustanowioną w dniu 5 maja 2006 r. na nieruchomości A. S. w U..

W dniu 16 grudnia 2009 r. (...) sp. z o.o. S.K.A. z siedzibą w S. zawarła z (...) sp. z o.o. S.K.A. z siedzibą w S., w formie aktu notarialnego, umowę sprzedaży prawa własności do opisanej wyżej nieruchomości zabudowanej pod warunkiem, że Agencja (...) nie skorzystała z prawa pierwokupu, przysługującego jej na podstawie ust. 4 ustawy z dnia 11 kwietnia 2003 r. o kształtowaniu ustroju rolnego. Agencja (...) nie skorzystała z wspomnianego prawa pierwokupu.

W dniu 3 marca 2010 r. spółka (...) sp. z o.o. S.K.A. z siedzibą w S., na podstawie aktu notarialnego, zawartego przed notariuszem D. M., w wykonaniu umowy z dnia 16 grudnia 2009 r., przeniosła prawo własności nieruchomości w U. na rzecz (...) sp. z o.o. S.K.A. z siedzibą w S. za cenę 6.100.000 zł. brutto.

A. S. zawierając umowę z dnia 29 września 2009 r. miał wiedzę o wielkości swoich zobowiązań, w tym o zobowiązaniach zabezpieczonych hipoteką oraz zobowiązaniu względem powoda. Ponadto posiadał wiedzę, że zbywana wierzytelność jest jego jedynym majątkiem.

Przy zawieraniu umowy z dnia 29 września 2009 r. spółkę (...) sp. z o.o. S.K.A. w S., jako prezes zarządu komplementariusza tej spółki, reprezentował D. W.. D. W. znał osobiście A. S., zawodowo współpracował z nim od kilku lat oraz utrzymywał z nim kontakty prywatne. D. W. sprawował rzeczywistą kontrolę nad spółką (...) sp. z o.o. S.K.A. w S. i to on zdecydował o przejęciu przez tę spółkę nieruchomości w U.. D. W. wiedział o kłopotach finansowych A. S.. W szczególności przed zawarciem umowy z dnia 29 września 2009 r.

W dniu 9 grudnia 2013 r. (...) sp. z o.o. S.K.A. w S. uległa przekształceniu w spółkę jawną. W dniu 25 listopada 2013 r. (...) sp. z o.o. S.K.A. uległa przekształceniu w spółkę jawną.

W ocenie Sądu Okręgowego w świetle dokonanych ustaleń faktycznych powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie.

Celem skargi pauliańskiej, uregulowanej w art. 527 i n. k.c. jest ochrona interesów wierzyciela, na wypadek nielejalnego postępowania dłużnika, który z pokrzywdzeniem wierzycieli wyzbywa się swojego majątku na rzecz osób trzecich lub majątek ów obciąża. Przesłankami koniecznymi dla uwzględnienia skargi pauliańskiej wniesionej przez wierzyciela są: istnienie wierzytelności przysługującej podmiotowi wnoszącemu skargę wobec dłużnika; dokonanie przez dłużnika czynności prawnej z osobą trzecią; pokrzywdzenie wierzyciela wskutek czynności dokonanej przez dłużnika; dokonanie przez dłużnika czynności prawnej ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela; uzyskanie wskutek omawianej czynności korzyści majątkowej przez osobę trzecią oraz działanie osoby trzeciej w złej wierze. Wszystkie powyższe przesłanki winny wystąpić kumulatywnie, a ciężar ich udowodnienia, zgodnie z art. 6 k.c. spoczywa na wierzycielu. W ocenie Sądu strona powodowa wykazała istnienie wymienionych przesłanek.

Powoda obarczał jednak obowiązek nie tylko wykazania bezskuteczności egzekucji, ale również że miał możliwość wyegzekwowania dochodzonej wierzytelności z majątku będącego przedmiotem zaskarżonej czynności (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 września 2011 r., IV CSK 99/11). Obowiązkwowi temu powód nie sprostał. Nie wskazał bowiem żadnego dowodu na okoliczność, że gdyby A. S. nie zawarł zaskarżonej umowy z pozwanym ad. 1 i powód skierowałby egzekucję do nieruchomości dłużnika, to uzyskałby chociażby częściowe zaspokojenie. Dopiero porównanie wartości rynkowej nieruchomości stanowiącej podstawę oszacowania w egzekucji i wysokości zadłużenia zabezpieczonego hipoteką pozwoliłoby ocenić, czy powód, wszczynając egzekucję i kierując ją do prawa własności nieruchomości w U., uzyskałby zaspokojenie swojej wierzytelności. Z uwagi na brak dowodu w omawianym zakresie, brak było podstaw do uznania, że w stanie faktycznym sprawy pomiędzy niewypłacalnością dłużnika, a dokonaną czynnością zachodzi związek przyczynowy o jakim mowa w art. 527 k.c. Powód winien wykazać wszystkie przesłanki wynikające z art. 527 § 1 k.c., nie wykazał jednak, że poprzez zawarcie zaskarżonych umów doszło do jego pokrzywdzenia, dlatego powództwo podlegało oddaleniu.

Dalej Sąd ustalił na podstawie materiału dowodowego, że gdyby przyjąć, iż doszło do pokrzywdzenia wierzyciela, to uznać należy że dłużnik wyzbył się majątku ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela. Pozwany otrzymał korzyść

majątkową, gdyż uzyskał prawo własności nieruchomości w U. i nie obalił domniemań z art. 527 § 3 i 4 k.c. Dłużnik pozostawał w stałych stosunkach handlowych ze spółką (...) sp. z o.o. SKA. Dłużnik od spółek (...) przez D. W. kupował stal, a sam pozostawał w relacjach osobistych z D. W., który miał świadomość, że na skutek tej czynności pokrzywdzeni zostaną inni wierzyciele dłużnika. Skoro spółka (...) sp. z o.o. SKA przeniosła własność na pozwanego (...) spółka z o.o. SKA w S., to na podstawie art. 531 § 2 k.c. powód powinien wykazać, że także ten podmiot wiedział o okolicznościach uzasadniających uznanie zaskarżonej czynności za bezskuteczną. W ocenie Sądu powód sprostał temu obowiązkowi.

W konkluzji Sąd stwierdził, że pomiędzy czynnością dłużnika a powstaniem lub zwiększeniem jego niewypłacalności musi istnieć związek przyczynowy. Następstwem niewypłacalności jest pokrzywdzenie wierzycieli. Czynność zaskarżona musi być warunkiem koniecznym powstania lub zwiększenia niewypłacalności, a ciężar udowodnienia tej przesłanki spoczywa na wierzycielu. Powód obowiązkowi temu nie sprostał, gdyż nie udowodnił, że gdyby skierował egzekucję do nieruchomości dłużnika (zabezpieczonej hipoteką), to uzyskałby choćby częściowe zaspokojenie.

Apelację od wyroku złożył powód, zaskarżył go w całości. Powód zarzucał rozstrzygnięciu:

1. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.:

- art. 527 § 2 k.c. przez jego błędną wykładnię i niezastosowanie poprzez przyjęcie, że do wykazania przesłanki pokrzywdzenia wierzycieli, warunkującej uznanie czynności prawnej za bezskuteczną w stosunku do powoda konieczne było ustalenie dokładnej wartości nieruchomości w U. na dzień 29 września 2009 r. i wykazanie, że gdyby powód skierował egzekucję do nieruchomości dłużnika A. S., to uzyskałby chociaż częściowe zaspokojenie,
- art. 531 § 2 k.c. przez zaniechanie jego zastosowania w sytuacji, gdy przepis ten powinien być zastosowany, a czynność prawna, na mocy której pozwany ad 1 przeniósł na pozwanego ad 2 własność nieruchomości w U., powinna zostać uznana za bezskuteczną względem powoda;

1. naruszenie przepisów postępowania, tj.:

- art. 229 k.p.c. przez jego niezastosowanie i pominięcie faktu, że pozwani w piśmie procesowym z dnia 26 marca 2014 r. przyznali, że wartość nieruchomości w U., której dotyczyło postępowanie, w dniu 29 września 2009 r. wynosiła co najmniej 5.295.067 zł i przenosiła wartość zadłużenia A. S. względem pozwanego ad 1 o co najmniej 953.916 zł, a zatem minimalna wartość nieruchomości w U., jako fakt przyznany, nie wymagała dowodu,
- art. 228 § 2 k.p.c. w zw. z art. 228 § 1 k.p.c. przez jego niezastosowanie i przyjęcie, że powód nie wykazał wartości nieruchomości w U., podczas gdy faktem znanym Sądowi z urzędu było przeniesienie przez pozwanego ad 1 na pozwanego ad 2 własności nieruchomości w U. za cenę 6.100.000 zł brutto, a zatem fakt ustalonej przez pozwanego ad 1 i pozwanego ad 2 wartości nieruchomości w U. nie wymagał dowodu,

1. art. 233 § 1 k.p.c. przez dowolną, sprzeczną z zasadami logiki i doświadczenia życiowego ocenę dowodów oraz brak wszechstronnego rozważenia zebranego w sprawie materiału dowodowego i pominięcie: treści zeznań A. S. w części dotyczącej sposobu wykorzystania przez pozwanego ad 1 nieruchomości w U. po przeniesieniu na niego własności tej nieruchomości, w tym w szczególności niewprowadzenie zmian powodujących wzrost jej wartości; wynikającego z zeznań świadka J. K. i zeznań W. M. faktu niewprowadzenia przez pozwanego ad 1 żadnych zmian w zakresie nieruchomości w U. co najmniej do czasu przeniesienia własności tej nieruchomości na pozwanego ad 2; ceny sprzedaży, za którą pozwany ad 1 przeniósł na pozwanego ad 2 własność nieruchomości w U., wynikającej z treści umowy zobowiązującej zawartej pomiędzy pozwanymi w dniu 16 grudnia 2009 r. i umowy przenoszącej własność zawartej pomiędzy pozwanymi w dniu 3 marca 2010 r.; powierzchni nieruchomości w U. oraz sposobu jej zabudowy, wynikających z treści prowadzonej dla nieruchomości księgi wieczystej nr (...), pozwalających na ustalenie, że wartość nieruchomości przenosi kwotę 4.341.151,34 zł.

Wskazując na powyższe zarzuty powód wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku przez uwzględnienie powództwa w całości ewentualnie, w przypadku nieuwzględnienia wniosku o zmianę zaskarżonego wyroku wniósł o uchylenie

zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania, oraz o zasądzenie od pozwanych na rzecz powoda zwrotu kosztów postępowania za obie instancje według norm przepisanych, w tym zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w podwójnej wysokości oraz zwrotu opłaty skarbowej od pełnomocnictwa w kwocie 34 zł.

Pozwani wnieśli o oddalenie apelacji oraz o zasądzenie od powoda na ich rzecz kosztów postępowania apelacyjnego wg norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja zasługiwała na uwzględnienie.

W świetle treści uzasadnienia zaskarżonego wyroku powód powinien był wykazać, że czynność prawna dokonana dnia 29 września 2009 r. pomiędzy A. S. a pozwanym ad 1 była dla niego krzywdząca, wnioskując o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego sądowego z zakresu wyceny nieruchomości, która określałaby wartość nieruchomości w U. na dzień zawarcia umowy przenoszącej jej własność na pozwanego ad 1, przy uwzględnieniu obciążającej ją hipoteki albo przynajmniej wnioskując o przeprowadzenie dowodów z opinii biegłych sądowych z zakresu wyceny nieruchomości znajdujących się w aktach innych, analogicznych spraw zawisłych przed tym Sądem.

Sąd Apelacyjny nie podziela tego stanowiska.

Rację ma bowiem apelujący, że przeprowadzanie takiego dowodu było zbędne, przede wszystkim dlatego, że wartość ta wynikała z twierdzeń przyznanych przez pozwanych (art. 229 k.p.c.). W piśmie procesowym pozwanych z dnia 26 marca 2014 r., przyznali oni, że z opinii biegłego przeprowadzonej w innej sprawie, która toczyła się przed Sądem Okręgowym w Poznaniu w sprawie IX Gc 578/10, dotyczącej uznania tej samej czynności prawnej za bezskuteczną wynika, że wartość rynkowa nieruchomości w U. na dzień 29 września 2009 r. wynosiła 5 295 067 zł, a więc była wyższa o kwotę 953 916 zł. niż przyjęły to strony zaskarżonej czynności prawnej (k.184). Inni biegli w tej samej sprawie wycenili wartość nieruchomości na sumę o blisko milion złotych więcej (k.190). Poza tym słusznie zwraca uwagę powód, że Sąd Okręgowy przeprowadził z urzędu dowód z warunkowej umowy sprzedaży zawartej w dniu 16 grudnia 2009 r. pomiędzy pozwanym ad 1 a pozwanym ad 2 oraz z umowy z dnia 3 marca 2010 r., z których jednoznacznie wynika, że pozwani wycenili wartość nieruchomości w U. na dzień 16 grudnia 2009 r. na kwotę 6 100 000 zł, zatem na kwotę jeszcze wyższą niż wartość przyznana przez pozwanych w piśmie procesowym z dnia 26 marca 2014 r. W świetle zebranego w sprawie materiału dowodowego nie ma też podstaw do przyjęcia, że wartość nieruchomości w okresie od dnia przeniesienia przez A. S. na pozwanego ad 1 własności nieruchomości w U. w dniu 29 września 2009 r. do dnia zawarcia umowy zobowiązującej pozwanego ad 1 do przeniesienia własności tej nieruchomości na pozwanego ad 2 (tj. do dnia 16 grudnia 2009 r.) określona na kwotę 6. 100.000 zł, uległa zmianie. Także cena sprzedaży określona w umowie zobowiązującej zawartej pomiędzy pozwanymi w dniu 16 grudnia 2009 r. nie uległa zmianie w umowie przenoszącej własność zawartej dnia 3 marca 2010 r. a zatem i w tym okresie wartość nieruchomości w U. była taka sama.

W ocenie Sądu Apelacyjnego dla ustalenia, że czynność prawna została dokonana z pokrzywdzeniem wierzyciela nie było konieczne dokładne określenie wartości nieruchomości w U. oraz dokładne ustalenie części w jakiej powód uzyskałby zaspokojenie swojej wierzytelności. Kluczowe bowiem jest to, że ze wskazanego materiału dowodowego wynika jednoznacznie, że wartość tej nieruchomości przekraczała wartość zadłużenia A. S. względem pozwanego ad 1 w kwocie 4 341 151,34 zł.

Słuszne w konsekwencji okazały się zarzuty naruszenia prawa procesowego art. 229 k.p.c., art. 228 § 2 k.p.c. i art. 233 § 1 k.p.c.

Trafne ustalenia faktyczne Sądu I instancji, które Sąd Apelacyjny przyjął za własne, należy więc uzupełnić o ustalenie, że wartość nieruchomości będącej przedmiotem krzywdzącej czynności wynosiła co najmniej 5 295 067 zł.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego, które Sąd Apelacyjny podziela, prezentowany jest pogląd, że w sytuacji gdy przedmiotem zaskarżonej czynności prawnej jest przeniesienie własności nieruchomości obciążonej hipoteką, dopuszczalne jest w świetle art. 527 § 1k.c. zaskarżenie całej czynności skargą paulińską i to niezależnie od tego, że możliwość zaspokojenia skarżącego wierzyciela może okazać się częściowa, wobec uprzywilejowanej wierzytelności hipotecznej (wyrok SN z 28.06.2007r. IV CSK 115/07, wyrok SN z 15.06.2007r. II CSK 93/07). Dokonana przez dłużnika powoda z (...) sp. z o.o. SKA umowa odnowienia zobowiązania i przeniesienia własności nieruchomości obciążonej hipoteką na rzecz z (...) sp. z o.o. SKA z dnia 29.09.2009 r., podlegała zaskarżeniu skargą paulińską i to niezależnie od tego, że zawarcie powyższej umowy doprowadziło do wykreślenia hipoteki wobec wygaśnięcia wierzytelności zabezpieczonej hipoteką. Uznanie powyższej umowy za bezskuteczną wobec powoda upoważnia go do prowadzenia egzekucji z majątku dłużnika - A. S., przy czym składnik majątkowy, który ubył z tego majątku na skutek zaskarżonej czynności, traktowany jest tak jakby nadal wchodził w skład majątku dłużnika i to w takim stanie oraz z takimi ograniczeniami jakie istniały przed dokonaniem zaskarżonej czynności (art. 532 k.c. w zw. z art. 527§1k.c.). Egzekucji podlega wierzytelność powoda wynikająca z tytułu wykonawczego w postaci nakazu zapłaty z dnia 16 listopada 2009 r., sygn. akt VIII GNC 3356/09 Sądu Rejonowego w Lublinie w wysokości tam określonej, a egzekucja może być prowadzona do przedmiotowej nieruchomości według jej stanu sprzed dokonania zaskarżonej czynności tj. przed 29.09.2009r., a zatem z istniejącym na niej obciążeniem hipotecznym. Obciążenie hipoteką tej nieruchomości ma znaczenie jedynie dla oceny czy zaskarżona czynność była dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli w rozumieniu art.527 § 1 k.c., skoro wierzyciele nie mogliby liczyć na preferencyjne zaspokojenie swojej wierzytelności ze sprzedanej nieruchomości. Pokrzywdzenie występuje zaś wówczas, gdy na skutek zaskarżonej czynności dłużnik stał się niewypłacalny, albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż przed jej dokonaniem (art. 527 §2 k.c.).

Z okoliczności rozpoznawanej sprawy wynika zaś, że zaskarżona czynność doprowadziła do pokrzywdzenia wierzycieli, skoro z wartości przedmiotowej nieruchomości pozostającej po odliczeniu hipoteki, powód mógłby się zaspokoić, co pozwala na przyjęcie pokrzywdzenia. Rzeczą sądu w przedmiotowej sprawie nie jest natomiast ustalenie stopnia w jakim wszyscy wierzyciele A. S. mogliby zaspokoić swoją wierzytelność, gdyby dłużnik nie dokonał zaskarżonej czynności. Stopień zaspokojenia wierzytelności powoda w ramach egzekucji prowadzonej zgodnie z zasadami określonymi w art. 532 k.c. w zw. art. 527 § 1k.c. nie jest bowiem możliwy do ustalenia w przedmiotowym postępowaniu dlatego, że zależy od wielu czynników aktualnych w chwili dokonywania czynności egzekucyjnych w stosunku do przedmiotowej nieruchomości w tym: od wartości nieruchomości w tym czasie, obciążenia hipotecznego, innych zobowiązań uprzywilejowanych itd.

Wobec tego odwołując się do pozostałych ustaleń Sądu I instancji uznać należy, że powód wykazał istnienie przesłanek z art. 527 k.c. i następnych.

W pozwie powód domagał się ubezskutecznienia umowy z dnia 29 września 2009 r. przenoszącej własność nieruchomości i na podstawie art. 531 § 2 k.c. umowy z dnia 3 marca 2010 r.

Dłużnik A. S. w umowie z dnia 29 września 2009 r., za zgodą pozwanego ad 1, dokonał odnowienia zobowiązania wynikającego z aktu notarialnego z dnia 5 maja 2006 r., w którym uznał względem pozwanego ad 1 swój dług na kwotę 4 341 151,34 zł. W ten sposób pierwotne zobowiązanie wynikające z aktu notarialnego z dnia 5 maja 2006 r. wygasło, a powstało całkowicie nowe zobowiązanie, którego podstawą była umowa z dnia 29 września 2009 r. Dłużnik A. S. zaspokoił uznaną przez siebie wierzytelność w inny sposób niż przewidziany w pierwotnej umowie oraz uznaniu długu dokonany w akcie notarialnym z dnia 5 maja 2006 r. Zgodnie z wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 23 listopada 2003 r. sygn. II CK 225/05 „skarga z art. 527 § 1 k.c. nie ma zastosowania do czynności prawnej dłużnika polegającej na spełnieniu świadczenia wobec wierzyciela, nawet gdyby ta czynność prowadziła do pokrzywdzenia pozostałych wierzycieli. Dłużnik ma bowiem obowiązek spełnić świadczenie i nie można czynić mu zarzutu z wypełnienia tego obowiązku. Dotyczy to jednak tylko takiej spłaty długu, która ściśle odpowiada zobowiązaniu zarówno pod względem rodzaju świadczenia, jak i sposobu oraz terminu spłaty. Jeżeli natomiast dłużnik na podstawie porozumienia z wierzycielem zaspokaja go w inny sposób, niż przewidywała to pierwotna umowa, nie ma przeszkód do objęcia takiej czynności skargą z art. 527 § 1 k.c., jeżeli doprowadziła ona do pokrzywdzenia pozostałych wierzycieli. Jeżeli zatem

dłużnik, który nie dysponuje gotówką umożliwiającą spłatę zobowiązania pieniężnego, zawiera z wierzycielem umowę cesji swoich wierzytelności, która prowadzi do wygaśnięcia zobowiązania, to nie jest to zwykle spełnienie świadczenia, jest to zmiana pierwotnego świadczenia, która, jeśli usuwa z majątku dłużnika aktywa w postaci jego wierzytelności i uniemożliwia innym wierzycielom zaspokojenie się z nich, może być przedmiotem skargi z art. 527 k.c.” Taka sytuacja miała miejsce w rozpoznawanej sprawie dłużnik w celu umorzenia swojego długu zobowiązał się przenieść na pozwanego ad 1 prawo własności nieruchomości.

Przeniesienie własności nieruchomości na rzecz pozwanego ad 1 polegało na zaspokojeniu jednego z wielu wierzycieli. Problem oceny, czy dokonanie przez dłużnika czynności prawnej polegającej na zaspokojeniu jednego z wierzycieli, wskutek czego stał się on niewypłacalny w stosunku do pozostałych wierzycieli, może być uznane za bezskuteczne wobec nich na podstawie art. 527 k.c. jest dosyć trudny. Według jednego z poglądów Sądu Najwyższego dłużnik działa z pokrzywdzeniem wierzycieli, jeżeli mając długi wobec wielu osób w sposób dowolny uprzywilejowuje wybrane z nich i wobec nich spełnia swoje zobowiązanie, przez co staje się niewypłacalny względem pozostałych (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 20 października 2011 r., IV CSK 39/11; z dnia 8 sierpnia 2008 r., CSK 79/08; dnia 5 lipca 2007 r., II CSK 118/07; z dnia 23 lipca 2003 r., II CKN 299/01).

Wobec tego umowa mająca na celu umorzenie zobowiązania dłużnika w kwocie 4.341.151,34 zł przez zobowiązanie się do przeniesienia na rzecz pozwanego ad. 1 prawa własności nieruchomości położonej w U. i wykonanie tego zobowiązania przez przeniesienie jej własności należało uznać, w ustalonych okolicznościach faktycznych sprawy, za dokonane z pokrzywdzeniem powoda.

Pozwany ad 1 rozporządził w dniu 3 marca 2010 r. uzyskaną korzyścią na rzecz pozwanego ad 2. Przepis art. 531 § 2 k.c. daje wierzycielowi podstawę do wystąpienia bezpośrednio przeciwko tej dalszej („czwartej”) osobie, jednakże tylko wtedy, gdy osoba ta była w złej wierze, tj. wiedziała o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną, albo jeżeli rozporządzenie było nieodpłatne. Sąd Okręgowy ustalił, że pozwany ad 2 wiedział o okolicznościach uzasadniających uznanie zaskarżonej czynności za bezskuteczną, przy czym w zakresie tego ustalenia znalazły zastosowanie domniemania z art. 527 § 3 i 4 k.c. i ustalenie to Sąd Apelacyjny przyjmuje za własne. Takie okoliczności jak: kontakty handlowe A. S. z D. W. – członkiem zarządu komplementariusza (...) sp. z o. o. SKA - trwające także po zawarciu zaskarżonej umowy, osobista znajomość tych osób, wiedza D. W. o sytuacji finansowej A. S. oraz o jego zobowiązaniach przed zawarciem zaskarżonej umowy, pozwalały na zastosowanie domniemania z art. 527 § 3 i 4 k.c. i przyjęcie, że strona umowy odnowienia i przeniesienia własności (...) sp. z o.o. SKA wiedziała, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Skoro zaś D. W. jest współnikiem pozwanej, mającym rzeczywisty wpływ na podejmowane w pozwanej spółce decyzje i prezesa zarządu pozwanej W. M., to uwzględniając wiedzę D. W. o sytuacji finansowej oraz wierzycielach A. S., zasadne w świetle zasad doświadczenia życiowego, było przyjęcie, że pozwana (...) sp. z o.o. SKA wiedziała o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną.

Wobec tego na podstawie art. 386 § 1 kpc Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok i na podstawie art. 527 i 531 § 2 k.c. uznał, że umowa przeniesienia prawa własności nieruchomości gruntowej położonej w U., gmina O., powiat (...), województwo (...), stanowiącej działki nr (...) o obszarze 2,100 ha, dla której Sąd Rejonowy w Szamotułach, X Zamiejscowy Wydział Ksiąg Wieczystych w O. prowadzi księgę wieczystą nr (...), zawarta w dniu 29 września 2009 r. przed notariuszem D. M. w Kancelarii Notarialnej w P. przy ul. (...), rep.(...), pomiędzy A. S. prowadzącym działalność gospodarczą pod firmą Wytwórnia (...) A. S. a (...) sp. z o.o.s.k.a z siedzibą w S. jest bezskuteczna względem powoda do wartości wierzytelności powoda, stwierdzonej nakazem zapłaty w postępowaniu upominawczym z dnia 16 listopada 2009 r. wydanym przez Sąd Rejonowy w Lublinie VIII Wydział Gospodarczy, sygn. akt VIII GNc 3356/09; uznał także, że umowa przeniesienia prawa własności opisanej wyżej nieruchomości zawarta dnia 3 marca 2010 r. przed notariuszem D. M. w Kancelarii Notarialnej w P. przy ul. (...), rep.(...), pomiędzy (...) sp. z o.o.s.k.a z siedzibą w S. a (...) sp. z o.o.s.k.a z siedzibą w S. jest bezskuteczna względem powoda, do wartości wierzytelności powoda, stwierdzonej nakazem zapłaty w postępowaniu upominawczym z dnia 16 listopada 2009 r. wydanym przez Sąd Rejonowy w Lublinie VIII Wydział Gospodarczy, sygn. akt VIII GNc 3356/09. Zasadził od pozwanych na rzecz powoda kwotę 9.

209 zł. tytułem zwrotu kosztów postępowania przed Sądem Okręgowym oraz kwotę 8292 zł. tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

O kosztach postępowania przed Sądem I instancji i apelacyjnego orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. oraz w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. na podstawie § 6 pkt 6 i w zw. z § 12 ust. 1 pkt. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (jedn. tekst Dz. U. z 2013 r., poz. 490).

Małgorzata Gulczyńska Elżbieta Fijałkowska Andrzej Adamczuk